

Alternativ litteratur til pensum/læringskrav i SOS1003

- Den oppmerksomme student har sikkert merket seg at i beskrivelsen av de ulike emnene i sosiologi er det strenge ordet ”læringskrav” heftet på som et tillegg til det alvorstunge ”pensum”... Neida, dette er ikke noe *jeg* har funnet på for å ta motet fra ferske studenter...☺ Det kan hende at de som har innført denne presiseringen har hatt en god hensikt: å avmystifisere forestillinger om at pensum er en samling ”hellige” tekster som ikke kunne vært erstattet av andre. Slik er det ikke, hovedhensikten med en pensumliste er ikke at studentene nødvendigvis skal lese helt bestemte tekster, men at de skal sette seg inn i noen sentrale temaer; derav uttrykket ”læringskrav” (”læringsmål” høres kanskje bedre ut...). Det finnes jo en rekke andre tekster som kan gjøre den samme nytten. Nedenfor finner du en kommentert oversikt over supplerende alternativer til pensum i SOS1003.
- Jeg har forsøkt å ivareta to hensyn. For det *første* har jeg tatt med tekster som kanskje er lettere tilgjengelig enn pensumtekstene – flere av disse er på norsk. Prøv noen av disse hvis du synes at pensumtekstene er for krevende, eller hvis du sliter med å lese engelsk. For det *andre* har jeg inkludert noen tekster som gir fordypning. Disse er særlig ment som tips til studenter som synes klassisk sosiologi er spennende, og som planlegger å gå videre med faget.
- En presisering er på sin plass: Det er ikke nødvendig å lese alternativ litteratur for å ta en god eksamen i SOS1003!! Det er selvsagt tilstrekkelig å lese pensum grundig.

**Maconis, J J. & Plummer, K: *Sociology. A Global Introduction*, (2002)
Harlow: Pearson Education**

- Store deler av denne boken er pensum i emnene SOS1001 og SOS1002. Ingen lærebok er uten svakheter, men i hovedsak er dette en god innføringsbok, med mye direkte relevant stoff for SOS1003.
- *Kap. 1: The sociological imagination.* Her finnes en første smakebit på sentrale tanker i **den klassiske sosiologien**, blant annet noe om **Durkheim** og hans **selvmordsteori** og litt om **Tönnies' Gemeinschaft og Gesellschaft**.
- *Kap. 2: Thinking sociologically, thinking globally.* Mer om **den klassiske sosiologien**, sett i forhold til ulike **teoritradisjoner i sosiologien**.
- *Kap.4: Societies.* Her finner du først en oversikt over de viktigste **samfunnsformer** som har eksistert opp gjennom historien. På bakgrunn av denne historiske oversikten presenteres dernest hovedtrekk i tenkningen til **Marx, Weber og Durkheim**. Sterkt anbefalt kapittel.
- *Kap. 6: Groups, organisations and the rise of the network society.* Tar for seg ulike typer grupper og organisasjoner, her blir sentrale ideer hos blant andre **Simmel** presentert. Viktigst er det at kapitlet introduserer **Webers byråkratiteori** på en ryddig måte. Forfatterne viser hvordan Webers klassiske arbeid fortsatt er relevant, ved å trekke inn et nyere bidrag fra den amerikanske sosiologen George Ritzer og hans teori om **"McDonaldiseringen av samfunnet"**. Ritzer bygger videre på Webers teori og gjør den mer "up to date". Sterkt anbefalt dette kapitlet også.
- *Kap. 7: Microsociology: the social construction of everyday life.* Om sosialisering. Kapitlet gir en god introduksjon til **Meads** teori om **dannelsen av selvet**.
- *Kap. 8: Social stratification:* Her finnes korte og greie drøftinger av **Webers** og **Marx'** teorier om sosial **ulikhet**. Særlig nyttig er avsnittet om hvorfor Marx "tok feil" i sin tro på at kapitalismens utvikling uunngåelig ville føre til revolusjon.
- *Kap. 15: Power, governance and social movements.* Gir en kort introduksjon til **Webers** skille mellom **makt** og **herredømme**.
- *Kap. 18: Religion.* Introduserer **Durkheim** og **Webers** teorier om religion.
- *Kap. 23: Population and urbanisation.* Kapitlet gir en nyttig oversikt over byutvikling gjennom tidene, men presentasjonen av **Simmels** teori om moderne **storbyliv** (s.617-618) er veldig kortfattet, og gir ikke så mye.

Tekster med fokus på flere av klassikerne

**Skirbekk, Gunnar & Gilje, Nils (1996, eller nyere utg.) *Filosofihistorie 2 –
Fra opplysningstiden til modernismen*, Oslo: Universitetsforlaget**

- I boken finnes et eget kapittel om fremveksten av samfunnsvitenskapene, med kortfattede og lettleste avsnitt om **Tönnies, Simmel, Durkheim, Weber og Parsons**. Anbefales!

- I boken er det også et eget kapittel om **Marx** som er mer krevende, men vel verdt å lese.

Nafstad, Petter (1996) *Europeisk filosofi – Med retninger innenfor nyere sosialfilosofi*, Oslo: Cappelen Akademisk forlag

- Dette er en bok jeg liker veldig godt. Den er i hovedsak noe mer krevende enn Skirbekk & Gilje, men samtidig også mer utfyllende om flere av klassikerne. I tillegg til kapitlet om **Mead** som er pensum, vil jeg anbefale kapitlene om **Marx, Durkheim, Simmel** og **Weber**. Les gjerne også kapitlet om Habermas, hvis du tar SOS2001.

Lindbekk, Tore (2001) *Samfunnsteori – Fra Marx til Giddens*, Trondheim: Tapir Forlag

- Boken gir relativt kortfattede introduksjoner til alle klassikerne. I tillegg presenteres også sentrale nyere teoretikere som Parsons, Bourdieu, Habermas og Giddens. Boken er vekslende i vanskelighetsgrad.

Andersen, Heine & Kaspersen, Lars Bo (Red., 1996) *Klassisk og moderne samfundsteori*, København: Hanz Reitzels Forlag

- Her finnes gode, mellomlange kapitler om alle klassikerne. I tillegg presenteres også mange av de mest sentrale sosiologene i nyere tid. Sikter du mot et bachelor- eller masterstudium i sosiologi er derfor denne ”mursteinen”(645 sider...) en meget nyttig bok å ha.

Borglind, Anders, Eliæson, Sven & Månsom, Per (1995) *Kapital, rationalitet och social sammanhållning*, Smedjebacken: Rabén Prisma

- Dette er en bok for dem som ønsker seg en mer omfattende introduksjon til **Marx, Weber** og **Durkheim** – nærmere bestemt omtrent 300 tettpakkede sider.

Morrison, Ken (1995) *Marx, Durkheim, Weber – Formations of Modern Social Thought*, London: SAGE Publications

- Dette er et engelskspråklig alternativ for dem som ønsker seg fordypning; omkring 350 sider om de tre klassikerne. Boken er dermed ganske grundig, men likevel først og fremst redegjørende.

Guneriussen, Willy (1999) *Å forstå det moderne – Framskrittstro, rasjonalitet, ambivalens og irrasjonalitet i diskursen om modernitet*, Oslo: Tano Aschehoug

- Dette er ikke utelukkende en bok om klassisk sosiologi, men en bredt anlagt og meget perspektivrik bok om modernitet. En hovedtese hos Guneriussen er at moderniteten er mangesidig og preget av motsetningene mellom arven fra opplysningen og romantikken. Her finnes blant annet kapitler om **Marx, Durkheim, Simmel** og **Weber**, hvor Guneriussen analyser deres sosiologi i spenningsfeltet mellom opplysning og romantikk. Dette perspektivet gjør at Guneriussen får frem sider ved klassikernes tenkning som ikke er så fremtredende i mer tradisjonelle fremstillinger. Moderniteten er sosiologiens hovedtema, og det finnes det knapt noe bedre bidrag enn Guneriussens bok hvis du ønsker å gå mer i dybden.

Tekst med fokus på Tönnies

Asplund, Johan (1991) *Essä om Gemeinschaft och Gesellschaft*, Göteborg: Bokförlaget Korpen

- *Gemeinschaft und Gesellschaft* er Tönnies' viktigste bidrag til sosiologien. Denne klassiske boken er ikke lett tilgjengelig. Dag Østerbergs tekst om Gemeinschaft og Gesellschaft (i kompendiet) hentet fra hans *Sosiologiens nøkkelbegreper*, er tenkt som et supplement for dem som ikke får så mye ut av de norske tekstutdragene fra *Gemeinschaft und Gesellschaft* i *Handling og samfunn*. Østerbergs presentasjon av Tönnies er kortfattet. Ønsker du en mer omfattende introduksjon er Asplunds bok et meget godt alternativ. Hele boken til Asplund er relevant, men jeg vil særlig anbefale kapitlet som heter "Tolkning av Tönnies".

Tekster med fokus på Marx

Gaarder, Jostein (1991) *Sofies verden – Roman om filosofiens historie*, Oslo: Aschehoug

- I Gaarders roman finner du en utmerket (og lettlest!) innføring i sentrale tanker hos Marx på sidene 381-391.

Birkeland, Åsmund (Red., 1992) *Karl Marx: Arbeid, Kapital, Fremmedgjøring - Sentrale tekster av Karl Marx*, Oslo: Falken Forlag

- Som tittelen indikerer er dette en bok med sentrale tekster av Marx. Flere av disse er med i pensum. Redaktøren, Åsmund Birkeland, tidligere stipendiat ved Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, har skrevet instruktive introduksjoner til alle tekstene av Marx i boken. Jeg vil særlig anbefale å lese introduksjonene til de tekstene av Marx som er pensum.
- I tillegg til disse introduksjonene har redaktøren også bidratt med ”**Hovedbegreper i Kapitalen – En innledning av Åsmund Birkeland**” (s.99-119), en tekst som kan anbefales hvis du vil sette deg grundigere inn i noe av det vanskeligste hos Marx: teorien om kapitalismen i hans hovedverk *Kapitalen*.
- Et mer krevende og omfattende alternativ til Birkelands innføring i *Kapitalen* finnes hos Dag Østerberg (1970) ”**En filosofisk fremstilling av Marx’ ”Kapitalen” – Etterord av Dag Østerberg**”, trykket i Marx, K., *Kapitalen 3*, Verker i utvalg 7, Pax forlag, s.237-311.

Elster, Jon (1988) *Hva er igjen av Marx?*, Oslo: Universitetsforlaget

- Et lite utdrag fra Elsters bok er på pensum, men du må gjerne lese hele *Hva er igjen av Marx?* Dette er en bok hvor jeg - og mange med meg - er uenig i grunnfortolkningen. Elster tolker Marx som en representant for det Randall Collins i sin bok *Four Sociological Traditions* kaller for den rasjonelle/utilitaristiske tradisjonen i sosiologien. Selv om Elsters perspektiv er kontroversielt synes jeg likevel han skriver krystallklart og engasjerende. Døm selv! Som tittelen antyder gir Elster en kritisk drøfting av Marx.

Tekster med fokus på Durkheim

Østerberg, Dag (1983, eller nyere utg.) *Emile Durkheims samfunnslære*, Oslo: Pax Forlag

- Østerberg skriver klart og godt om de fleste sider ved Durkheims tenkning. Boken er relativt omfattende (184 sider), og er skrevet på en imøtekommende måte: Østerberg forsøker å forstå Durkheim på hans egne premisser, og fremmer i liten grad egne synspunkter. Vær derfor klar over at Østerberg i sin egen sosiologi (også) er inspirert av tenkere som på vesentlige måter står i motsetning til Durkheim. De to mest sentrale er kanskje Marx og Sartre.

Østerberg, Dag (1988) "Emile Durkheim", i Bertilsson, Margareta & Hansson, Björn (Red.) *Samhällsvetenskapens klassiker*, Lund: Studentlitteratur, s.173-202

- Dette er et mer kortfattet forsøk fra Østerberg på å sammenfatte vesentlige sider ved Durkheims sosiologi. En meget god og lettlest tekst. Anbefales!

Guneriussen, Willy (1988) *Tvang og autonomi – Det problematiske forholdet mellom individ og samfunn i Emile Durkheims sosiologi*, Universitetet i Tromsø

- Dette er noe for deg som virkelig ønsker å gå i dybden på Durkheim. Guneriussens doktorgradsavhandling på over 500 sider (stor linjeavstand...) er trolig det mest grundige arbeidet om Durkheim som noen gang er skrevet på et skandinavisk språk. Guneriussen skriver klart og godt, derfor trenger du ikke et halvt liv ved universitetet for å få noe ut av avhandlingen. Guneriussens kritiske drøftinger er balanserte og nyanserte, i forhold til både Durkheim og senere forskning om hans sosiologi. Avhengig av dine språkkunnskaper kan det være et problem at Guneriussen ikke bare siterer på norsk og engelsk, men også på tysk (noen få tilfeller) og fransk (mange tilfeller).

Lukes, Steven (1992, 1.utg. 1973) *Émile Durkheim. His Life and Work: A Historical and Critical Study*, London: Penquin Books

- Denne boken blir gjerne regnet for å være standardverket om Durkheim. Den er tykk (over 500 sider) og dekker det meste. Et imponerende arbeid, tettpakket med poenger - ikke særlig egnet til skumlesning på trikken! Som undertittelen antyder har Lukes et kritisk perspektiv, i en kommentar har Østerberg bemerket at han synes det blir vel mye kritikk hos Lukes. Guneriussens avhandling står i så måte i en mellomstilling mellom Østerberg og Lukes.

Tekster med fokus på Weber

Nilsen, Rune Åkvik (1998) "Mellom Apollon og Dionysos – Max Weber og det moderne menneskets strevsomme habitus", i Nilsen, Rune Åkvik & Veiden, Pål (Red.) *Sosiologisk fantasi – Essays*, Oslo: Ad Notam Gyldendal, s.29-57

- Dette essayet gir en introduksjon til Webers liv og verk, med et særlig fokus på hans berømte teori om *Den protestantiske etikk og kapitalismens ånd* (Oslo: Pax Forlag 1995). På sidene 40-47 blir Webers teori presentert og drøftet.

Collins, Randall (2000) *Max Weber – personen og forfatterskabet*, København: Hanz Reitzels Forlag

- Collins gir en glimrende innføring i de fleste sider ved Webers sosiologi – og et portrett av Weber som person. Som et alternativ til min artikkel om "Max Weber og det europeiske miraklet", kan du sjekke ut kapittel 5 hos Collins ("Webers syn på social forandring"), særlig s.97-115, og kapittel 6 ("De komparative studier av verdensreligioner"), særlig s.143-151.

Brubaker, Rogers (1991) *The Limits of Rationality – An Essay on the Social and Moral thought of Max Weber*, London: Routledge

- Det finnes en enorm mengde litteratur om Weber. Brubakers relativt kortfattede bok (114 sider) er en av mine absolutte favoritter. Den er ryddig og klart skrevet, men likevel ikke lett tilgjengelig for nybegynnere. Boken anbefales derfor først og fremst som fordypning for studenter som blir ekstra nysgjerrige på Weber. Brubaker fokuserer særlig på spørsmål knyttet til modernitet, rasjonalitet og moral.